

ІВАН ДЕ-ЛЯ ФОНТЕН.

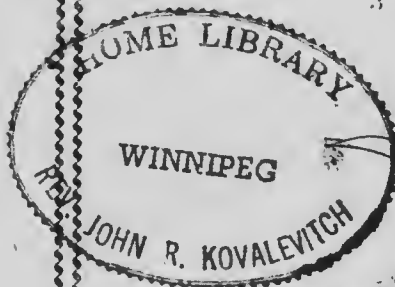
БАЙКИ.

На руську мову вільно переклад

Любомір Селянський.

З чотирма образками.

Ціна 25ц.

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ, — 848—850 Main Street.
ВІННІПЕГ, МАН.,

Мельник, його син і осел.

ІВАН ДЕ-ЛЯ ФОНТЕН.

БАЙКИ.

На руську мову свободно переклав

Любомір Селянський.

1911

З чотирма образками. WINNIPEG

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ, — 848—850 Main Street.
ВІННІПЕГ, МАН.,

PC 1812

115

54

17

Предмова до руських діточок.

Отце даємо вам, Дітоньки! гарну книжочку в руки. Байки Івана Ля Фонтена. А може ви цікаві хто був Ля Фонтен? Ось послухайте! Се був найславніший французький байкар. Він був також великим приятелем дітній. І для їх приємности і науки написав дуже багато байок. Ба, але яких? Незвичайно різних, милних і принадних!

Аж очі сьміють ся з утіхи, коли їх читася. А всі вони коротенькі, не мучать. Та притім такі цікаві, що годі від них відорвати ся. І їсти відхоче ся, як зачнеш читати. Ану спробуйте. Лише не читайте їх прихланцем, ані лакомо. Бо і шрієчки та тісточка переїдять ся, як їх лакомо їсти. А відтак не знаєш, який кожде з них мало смак.

Але ви, Дітоньки, читайте сі байки ось так: Не кожій байці застановить ся, яка для нас з неї наука? Бо пам'ятайте! Ля Фонтен був дуже дотепний і мудрий чоловік. Він буцім то писав байки з життя звірят і птиць і гадів, ба навіть з життя неживих творів. Але те все відносить ся до нас, до людей. Все того сьмішне, але все показує хіби не звиря, а людські мислі. Та ви се самі швидкі розміркуєте, бо хотий у вас, здасть ся головки маленькі, але розуму в них тай застаневи багато. Може неправда?

Тай ще се треба вам, Дітоньки, знати. Іван Ля Фонтен родив ся в Шампані у Франції 1621 р. а умер в Парижі 1695 р. о чому ще, кілько то літ минуло, як він писав свої байки? Ну, вгадайте! — Майже двіста пятьдесять літ! — Невда, як то вже давно? А прецінь они не постаріли ся ні трошки, так само як не постаріла ся природа, що її озираєш. Байки Ля Фонтена будуть завейгди сьвідком, що не старіє природа, що до нас що року вертає.

Отже читайте їх, мої любенькі, собі на втіху та на здоров'я! Та й ще своїх товаришів і товаришки заохочуйте, щоби отієї байки Ля Фонтена купували і залюбми читали.

Любомір Селянський.

1. Пільний Коник і Мурашка.

В собі раз пільний коник, жвавий веселий хлопець. Через ціле літо він нічого не робив, лише їв та співав. Але як прийшла зима, коникови заглянула в очі біда. Він не мав що їсти, бо ніде не було ні мунки, ні хробака. Що тут діяти?

Аж коли йому вже голод добре доскулив, пригадав собі на свою сусідку, мурашку. А мурашка була дуже заповідна господня. Она працювала щиро ціле літо, щоб зібрати запас на зиму.

Отже до неї удав ся коник з просьбою, щоб їй пожичила бодай кілька зеренця.

— Будь ласкава, каже, поратуй мене в потребі. Я бачиш коби лише дотягнув до літа! А там я вже пан! І собі призобраю і тобі віддам довг враз з відсотками. Віг-ме, віддам!

Але мурашка не була така скоро до пожичок. А тим менше, що знала, з ким говорить. — „Вітрогон! дармоїд!“ — подумала собі мурашка. Вкінці запитала коника:

— Що-ж ти робив ціле літо, що тепер попросив?

— Та що? — відповів коник — хіба-ж ти не чула? Таке я сьпівав і день і ніч без настанку.

— Сьпівав лише? — сказала з насмішкою мурашка. — Се дуже гарно! Зате тепер потанцюй собі, небоже!

2. КРУК І ЛИС.

Крук то великий злодій! Се кождий знає. Отже раз вкрав він кусень сира і усіх з ним на дереві. Заглянув його лис, занюхав смачний сир, підбіг під дерево і так став до него говорити:

— Добрий-день тобі, пане круче! Який же ти гарний! Як ти мені подобася ся! А если твій голос відно-відас твоїм перам, то ти є хиба чудом між иншими пти-цями, які в сїм лісі перебувають.

На єї слова крук мало не вискочив зі скіри з вели-кої радості. Він хотів понисати ся своїм гарним євні-вом і відчинити клюв. В тій самій хвили опустив своє крадене добро на землю. Лис вхопив сейчас сир, зїв його зі смаком, аж облизав ся, а відтак сказав до кру-ка:

— Мій любий пане! Навчи ся тепер, що кождий підхлібник лисє коштає сего, хто його слухає. За єю науку заплатив ти тепер своїм сиром.

Крук странно змінає ся, коли почув таку нась-мішку лиса. Він був би з сорому і з досади навіть по-червонів, коли би з роду не був чорним. Зате заприсяг собі, що вже більше не дасть ся обдурити підхлібникам.

3. ВОВК І ПЕС.

Один вовк став з голоду та нужди такій худий, що на нїм була лише скіра та кости. Їсти не було, що до-бичі не міг нігде роздобути, бо собаки шильно стерегли свої череди і стада. Біда така, що хоть гниє! Отже сей вовк здібав раз гарного і сильного брєська, що якось заблукав ся до ліса. Він був би радо кинув ся на него і роздер на кусні, та ба! Він сейчас зміркував, що з брєськом не легка справа. Куди йому голодному і не-мічному бороти ся з таким силачем! Длятого вовк при-

ступив до него з поклоном та й зачав добродушно балакати то про се, то про те. А найбільше любував ся його товстим і величавим виглядом.

— Гей, гей, милий Боже! — зітхав вовк, — коби то я бодай раз в житю так ешто виглядав!

— Се прецінь завнешть від тебе самого мій друже! — відповів пес. — Если хочеш так поговестіти, як я, то покнишь тоті погані ліси! Бо що-ж тут є? Голод і нужда! А твої товариші, то самі голодранці, жебраки — словом голота! Що вас тут жде? Хиба голодна смерть! Ви не маєте тут нічого певного. Чи вам хто дурно приготує печене і варене? Кожний кусок муєте здобувати з тяжким трудом і небезпеченством. А у нас? Просто рай! Ось ходи зо мною, а усміхнеть ся тобі краєша доля.

— А що-ж би я мав у вас до роботи? — спитав вовк.

— Майже нічо, відрік ся пес. — Ось хиба гавкати на людей, що мають палиці та на старців-прошаків. Відтак лестити ся коло домашніх осіб, та стороти ся о ласку пана дому. За се будеш мати щедрі недоїдки з панського стола, смачні кісточки воліві, баранячі, телячі і свинячі, ба навіть курячі! Чи чуєш, які ласощі? Та й то все без ніякого труду і заходу. Принесуть тобі перед буду насиплять коницю, а ти лиш поживай гогове, хоч розперізуй ся! Ще й конити дадуть смачних помшів. Хлепчеш, хлепчеш, аж тобі боки розширає!... А вже не згадую про те, що тебе і погласкають і ласкаве слово до тебе промовляють, звичайно — живеш на широкім, просвіченім сьвітї, а не в тінім, темнім лісі.

Сеї образ щастя зворушив вовка аж до сліз... І він радий та веселий нустив ся з бреськом в дорогу до сего раю. Ідуть вони, ідуть, аж якось мимовільно кинув вовк оком на шию свого товариша. На своє диво побачив він, що тота була немов виноморгана, посніла, б ніякого волоска.

— Що се є? — спитав вовк збентежений.

— Се нічо, відповів пес байдужно.

— Як то нічо? Прецінь мусить бути якась причина.

— Е, се дурниця! Се походить певно від ланцюха, який закладають мені на шию.

— Він ланцюха? На шию? — крикнув з острахом вовк. — То тебе привязують і ти не ємієши свободно бігати, куда захочеш?

— Ну, так, не завсїгди, але що-ж се значить супротив...

— Се значить, перебив йому повквано вовк, що мені вже відхотїло ся і твоїх охланів і всїляких кісточок і смачних помий, бо мені, братчику, милїйша воля над всї скарби свїта! Розумїєши?

Се сказавши, драннув вовчик чим борше до ліса, та відтак ще довго цлював на собачий рай.

4. ЗЕВС і ЗЬВІРЯТА.

Се діяло ся дуже давно. Ще в тих часах, коли в старій Греції панувало багато богів і богинь. А Греція, се дуже гарний край, що лежить в нашій частині свїта, Европі, над Середземним морем. Між тими богами був найстаринний Зевс, що панував над небом і землею. Відтак Позейдон, пан над усїма морями і Гадес, пан підземного свїта.

Отже Зевс видав раз до зьвірят такий приказ: „Нехай всьо, що живе і відшхає, ставить ся у стїп мого престола. Єслиби хто був гадки, що в його подобі є щось невідповідного, що треба би змінити або поправити, нехай єміло вискаже своє бажанє, а я сейчас се сповню.”

Зьвірята послухали приказу свого бога і наша, тай станули перед шим рядом.

— Ну, малпо, зачинай перша! Поглянь на інші звірята, порівнай їх красоту з твоєю і скажи, чи ти вдоволена із своє подобі?

— Я? — смігала малпа. — А чому-ж би я не мала бути вдоволеною? Хіба-ж я не маю чотирох ніг так, як інші звірята? Скільки разів я приглядала ся своєму портретови, то не знаходила в ній ніколи якоїсь хибі або догани. Але ось мій братчик, медвідь, то се така неотесана колода, що я не рада би йому ніколи дати себе відмалювати.

Якраз в сій хвили надійшов медвідь. Всі думали, що він буде жалувати ся на свої хибі. Але куди там? Навпаки, він чвашив ся своєю красою, а натомість витикав слопеви, що — мовляв—треба би йому зменшити клопоуха, а надточити хвіст. Слопів се дійсно брала без форми і складу!

Коли-ж на слопа прийшла черга, то він помімо своєї розсудности говорив як і другі. Після його гадки, то він ще жвавий і гарний молодець супротив такого тяжкого боввана, яким є кит.

І так вихвалювали себе всі сотворіня від найбільшого до найменшого. Приміром папа муранка осудила, що міль є занадто дрібний, а себе уважала просто за великана.

Коли отже ніхто з них не знайшов на собі найменшої хибі, відослав їх Зевс домів. І тут так само одні других осуджували а свої прикмети вихвалювали погіднебеса. — Тай чи-ж дивувати ся звірятам, коли так само, а може ще й гірше, чинять люди? Кождий чоловік видить себе иншими очима, ніж свого ближнього.

5. ЛАСТІВКА І МАЛІ ПТИЧКИ.

Одна ластівка звиділа немало світла. Бо вона треба би писати, де она не бувала. Пізнала она так дале-

кі сторони, за які ви, дітоньки, аж колінь будете чутн. А буваючи у сьвітї, она богато навчила ся і великого досьвіду набрала ся. Чому? Бо она вьсьому уважно при глядала ся і вьсо собі зятямила. Одним словом, се була розумна ластівка. Она навіть уміла морякам наперед сказати, коли буде буря а коли погода.

Коли-ж одної весни прилетіла до нас, то побачила, що мужики сїють коноплі. Она побачила, що мужики сїють коноплі. Она пошохала сімя, покрутила мудрою головою і сказала до птичок:

— Се не добром пахне для вас, мої любі товаришки! Чи ви знаєте, що з сього пасїня для вас виросте? — Неволя! — Жаль мені вас дуже... Погляньте на отсю руку, що ось розсипас сімя по поли!! Кажу вам, біднятка, що з того сімени виростуть рослин а з їх волокон тота сама рука поробить сільця і вєіх вилонить. Тай не на те, щоби вас поїсти, бо яка зває дрібнотн, їда для такого великана? Але на те, щоби вас позамикати у кліткн, у неволю доки в нїй не погине те з туги за волею і з недостачі руху.

— Чи ви розумієте? — говорила ластівка дальше. Отже послухайте моєї ради: вибїрайте вьсо того пасїне до одного! І коли вам оно в смак, зїжде його! Бо кажу вам, що інакше оно колінь вас зїсть...

Птички слухали сеї бесїди спершу з цікавостію, а відтак зачали позїхати. Они не любили довгої науки. Байки були би раднїйше слухали. Інші поглянули одні на другнх, підсьміхаючи ся та кенкуючи з широї поради. А вкінци порозлітали ся на вєі сторони, посьцївуючи собі безжурно.

Минуло кілька неділь. Ниви покрили ся вже зеленими рослинами. Тоді ластівка взяла ся знов перестерігати легкодушні птички.

— Нерозумні пустїйки! Отдумте ся! Дивїть ся, що з того пасїня виростло! Повиривайте отсі оцїтинки своїми дзюбами, доки не буде за пізно! Се росте загибіль для вас!

...и вєіх вилонить.
...и загине те з туги за волею і з недостачі руху.

— Агій на тебе! злювіща цокотухо! — заверещали птички. — Чи-ж ми годні повиривати отсі бадилля з одного лану? Таже на те треба тисячів дзюбіз! Тай ще яких! Се не наша робота... І знов порозлітали ся.

Надійшло літо. Коноплі дозріли. Ластівка кинулась до своїх легкодухів ще раз з порадою: — Дивіть ся, що ви паробили! — закликала она до них з жалем. — На бадиллях зерно вже доспіло. А коли люди ростини з поля зберуть, тоді горе вам! Они понаставляють на стернях всілякі сільця і самоловки а ви навіть не спостережете ся, як в них опините ся. Втісайте з тих сторіп, поки час! Летіть за гори, за моря, як се чинять бубьки, журавлі, дикі гуси, качки і нищі. Та як вам, маленьким, перелетіти через високі гори, широкі моря, піскові пустині? Отже моя послідна рада для вас така: Поховайте ся в щелини, закамарки, закутки, щоб в вас там ніхто не побачив і не знайшов.

Але птичкам навкучило ся слухати сих рад.

— Се пусте! Се нісенітниця! Хто б то слухав таких дурниць та пострахів?! — закричали хором...

І що з ними стало ся? Стало ся так, як предказала ластівка. Майже всі попали ся в сільця а відтак у клітки. Ой плакали тоді та нарікали на свою легкодушність! Була воля, тай минула ся... Товкли тоді голівками, біднятка, о дротяні стіни, щоб виврвати ся на свободу, на простір, на воздух, та ба! Не їх сила розбити кріпку вязницю... І сиділи, пещасні птички в тяжкій певолі, доки в ній не погинули... А чому? Ну, се ви вже самі відгадаєте.

§. ВІЧЕ ЩУРІВ.

Тамта байка була сумна, правда? Тенер перечитайте веселійшу за віче щурів. А може ви не знаєте, що то є „віче“? — Віче, се є многолюдна нарада. Як

богато людей зійде ся на парад, то її називають вічем. Отже на таке віче зібрали ся і щурі. А длячого зібрали, послухайте:

Один кіт, іменем Мурлика, страшенно нищив щурів. Грозила їм цілковита загибля. Вони стерегли ся його, мов огню. Та помимо того не було дня, щоби Мурлика не задусив бодай одного з них. Вони називали його гайдамакою, охришком, чортом. Вони проклинали його з цілої душі, але то все нічого не помагало.

Одъ го дня запримітили щурі, що їх заклятий ворог вибрав ся в пущу сторону на розбій. Отже скористали із сеї пагоди і зібрали ся в безпечнім місці на віче. Сейчас вибрали старого, поважного Костогриза головою віча і зачали парад над своїм лихом.

— Братя! — сказав голова до зібраної громади. — Ви бачите самі, що нам грозить загибля від лютого Мурлика. Радьмо длятого, що діяти. Ви прецінь також бували у світі. Є між вами такі, що на кораблях і моря переживали і Америку видали. Отже радьте, що нам чинити, щоби дальшому розбоєви Мурлика положити копець.

На сю промову вступив Спрід і просив о голос. А коли голова уділив йому голос, він говорив так:

Любі товариші і братя! Вся наша біда походить звідси, що ми не можемо знати, коли і звідки наш ворог на нас нападе. Бо ми як біжимо, то під нами аж земля дудить. А він, котюга, ходить так тихонько, закрадає ся так неспостережимо, що ми і не чуємо ся, коли опинимь ся в його лабах. Отже моя рада така: Прив'язім йому на шию дзвінок! Бо зважте лише! Коли він буде до нас зближати ся, то дзвінок нас остереже. А ми тоді шуть! в діру і будемо безпечні. Нехай Мурлика і чорта зість, а таки нам нічого в дірі не вдіє. Длятого я ставлю внесене: прив'язати Мурлиці дзвінок до шиї — чим скорше, тим дїшче.

— Славно! — записали щурі і плескали в долоні з великої втіхи. Деякі обнимали і цілували мудрого

Спроїда за його дотенну раду. А інші аж розплакалися зі зворушення, що ось скінчить ся їх тревога о життє.

Коли-ж відтак настала тишина, промовив голова:

— Ся рада справді хосенна і спасенна. Але хто з вась братя, возьме на себе обовязок привязати Мурлиці дзвінок?

— Я думаю, що як хто порадив, так повинен і зроби́ти, — обізвав ся щур Пшени́чний.

— Ба, я би від сего не відмагав ся. — відповів Спроїд. — але самі бачите: я вже старий, та ще на погу хромаю. До такого діла треба молодшого і жвавійшого, ніж я.

— Ану, молодці! зголону́йте ся! — кликав голова віча.

Та на дармо кликав і заохочував до сьвятого діла. Кождий відмагав ся і викручував ся, як міг від сего обовязку. Деякі навіть впрост заявили, що они не дурні наражувати себе на видючу смерть.

Вкінці порозбігали ся всі, а на щу лишив ся голова і сказав до себе: „Не штука знадати мудру раду, але її виконати — отсе штука!“

7. ВОВК І ЯГНЯ.

Розповім вам байку, з котрої пізнаєте, що хто сильнійший, того правда і воля на сьвіті. Було се так:

Одно ягня пішло до річки напити ся водички. Втім надбіг голодний вовк, що шукав поживи. Він побачив молоденьке, товстеньке ягнятко і аж йому очи засьвітлич ся з утіхи.

— Ось і смачна перекуска! — подумав собі тай пустив ся до ягняти. Але щоби оправдати свою напасть, крикнув він люто:

— Як смієш ти каламутити мою воду?! За се зухвальство жде тебе тяжка кара!

— О пане ласкавий! — залобеділо затревожене ягня — Таке я по воду о яких дванайцять кроків позвише від Вашої Милости. То як же могу скаламутити Вам воду?

— Ади, щеня! Воно ще сьміє завдавати мені брехню в живі очі! Таке ти, мерзешце, ще торік мене зневажало!

— Ах Господи! — промовило ягня з плачем і дрожало з великого страху. — Як же я могло Вас, Добродію, торік зневажати, коли мене ще тоді й на сьвіті не було...

— Не було? Гу, то се певно вчинив твій брат!

— Таї братчика я не маю ані одного...

— Се мені байдуже, маси чи не маси! — гримав дальше вовк. — А все таки хтось з твоєї родшин. Хиба-ж я не знаю, що ви всі: і ваші настухи і ваші собаки, раді би мене в лійці води втопити! За се я мушу на тобі німстити ся.

І по тих словах вхопив ягня та затаскав в глибоку діса. Там його задусив і пожер без пийвого рекурсу...

Так само поступають сильні сего сьвіта зі слабшими!

8. ЛИС І БУЗЬОК.

Хитрий лис запросив раз добродушного бузька до себе на обід. Але не зі щирости, лише щоби з нього заквитти. Коли гість прийшов, лис поставив перед нього плитку, широку тарілку. До неї наляв смачної полівки з курячого мяса, дрібненько покришеного.

— Поживайте, сусідо, на здоров'я! — припрошував лис, хитро усміхаючи ся:

Бузьок пугуркає довгим дзьобом по тарелі, та негоден ані каплі схопити. А полівка аж пахне, така

смачна! Тимчасом господар вихленгав поливку до чиста, аж облизав ся.

— Та чому пі? — відповідає бузьок, що зміркував тепер злобу лиса. — А щоби вам, сусідо, віддячитись за так щирю гостинну, прошу вас красенько до мене завтра на обід.

— Дуже радо! — каже на се лис. — Я з добрими приятелями не люблю робити церемонії.

На другий день побіг лис до бузька на гостинну. А що надіяв ся сити і смачно поноїсти, то рано не їв навіть сніданя. Лише дітям кинув трохи вчерашних недогризків, а відтак спав аж до полудня.

Отже прибіг до бузька добре голодний. Вітає ся масенько, питає про здоровлячко, а тимчасом шухає довкола, чим то його бузьок угостить? — Той зацухав печено.

— Але-ж бо нахне- — подумав собі лис. — аж в носі скобоче!

А бузьок справді гарно приготівив ся: Снік круху печеному на свіжій маслі, ще й цибульку припечив. Відтак покрав на кусники і вкшув до фляшки з довгою шийкою.

— Прошу, Вашеці, живіть ся на здоровля! — припрошує бузьок лиса, а сам тимчасом витягає довгим дзюбом кусник за кусником з обемистої фляшки.

Лис крутить ся коло неї, мало зі шкіри не вискочить!... Голод і лакіметво тягнуть його до фляшки, але широкій шеек ані рини не годен влізти до вузької фляшки. Потанцював лис на веї боки коло неї, а вкінці стулив хвіст і голодний та заветиджений вернув домів...

Бачите, дітоньки! Якою міркою міримо, такою нам відмірять.

9. ШЕРШЕНІ І ПЧОЛИ.

По ділі можна пізнати його творця.

Раз знайшлося кілька плястрів меду без властителя. Шершені домагалися їх для себе, але пчолы спротивилися тому. Отже вибрано осу, щоб рішила спір. Однак же видаєся осуду не було легкою справою. Сьвідки зізнавали, що коло цих плястрів видно було через довгий час крилаті сотворіни, подовгастого виду а брудної барви. При своїй роботі они брели і по добали зовсім на пчолы. Та ба! У шершенів находилися також подібні знамена.

Оса не знала, що на ті виводи сказати. Длшого занорядила дальні дождженя через сьвідків. Щоб справу докладно розелідити, переслухала осу цілий рій мурашок. Але і се не богато помогло, а справа проволікала ся з тижня на тиждень, з місяця на місяць.

— На що тото все здало ся? — сказала одна із пчол, обдарена бистрим розумом. — Вже від шістьох місяців тягне ся отея справа і ми стоїмо все на тім самім місци, що в перших днях. Тимчасом мід готов екиснути або зісєувати ся. Крайна отже пора, щоб судья покванив ся з присудом. Замість слухати стілько суперечних зізнань і виводів, стілько пустих слів і нісенітниць, возьмім ся радше разом з шершенями до роботи. Відтак пізнаємо, хто весіє виконати таку мистецьку будову комірок і набірати з цьвітів такій солодкий мід.

Шершені на се внеселе не присташи а їх відмова була найліпшим доказом, що сеї штуки не знають. Тоді оса присудила спірні плястри меду правним їх властителям — пчолам.

Дав би то Господь, щоби всі процесы так справедливо кіпчили ся! А ще красше було би, як би люди зовсім не водили ся по судах. Як же зайде коначна потреба перевести який спір, то найліпше розсудити його

простим, здоровим розумом. Тоді не мали бн люди такої гризотн, такої страти часу і таких коштів. Але нерозумні і сварливі люди зрозуміють сю правду?...

10. ДУБ І ТРОСТИНА.

Одного дня сказав дуб до тростини:

— Яка-ж ти нікчемна та слабосила, тростиню! Для тебе і воробець є значним тигарем. Ти дійсно маєш право жалувати ся на несправедливість природи. Але який вітрець, що ледви зморщить гладке зерно води, пришеволює тебе гнути голову в долину... Ти гордий мій вершок, мов панка Чортогори! Ти не здержує сонячні лучі; але й ставить хмару перед собою бурям. Для тебе кожний вітер є боресм, для мене ж тільки тим.

— Коли бн ти, говорив дуб дальше, виросла бодай під опікою мого шестя, що ніколи не втрачає ціле сусідство!... Не терпіла бн ти, небого, нічого злого, бо я хоронив бн тебе перед бурями. Ти ростеш завжди на мокрих берегах і в долинах. Справді, природа є для тебе під кожним листком несправедливою мачохою!

І похитав дуб з легковаженем свою голову...

Тростина слухала покірно свої слова і згої бачила, як так склопила ся перед велитом лісів і сказала:

— Твоє милосерде вказує на доброту твою, але не жури ся мною! Вітри є для мене менші, ніж для тебе. Я згинаю ся, та не зломлю ся. Ти доси опирав ся побідно їх насильним ударам і не захитав ся. Але чекаймо кінця...

В тій хвили небо почорніло. В хмарах щось заклекотіло і заревіло. З півночи загудів такий страшний вихор, що аж земля задрожала. Вся природа жахнула

ся. Птиці умовили, звірі поховали ся у свої леговища. Авихор собою і реве мов скажений. Жене перед собою тумани пороху, реве землю і стрясав листя, зривав дахи, ломить дерева...

Один дуб довго не подавав ся, боров ся з вихром, стогнав, шумів, скрипів.. Але вихор подвоїв свою силу. розігнав ся і напер з такою завзятостію, що вирвав дуба з корінєм, підійє в гору і тріснув ним о землю!...

— Вершком своїм сягав ти близько неба, а погамн дотикав царства мерців...

Чванув ся ти силою і могутістю а тепер ким ти є?... Ось такий кінець всіх гордих і зарозумілих сотворить на світі!

11. ЛИЛИК І ДВІ ЛАСИЦІ.

Один лилик попав ся раз неоглядно в житло ласиці. А тота ласиця віддавна ненавиділа миши. Коли отже побачила лиліка, думала, що се миш і прибігла швидко, щоб її пожерти.

— Як то? — закликала она з погордою. — І ти ще єсмиси лізти до моєї хати, падлюко! По стілько кривдах, які вчинив ти мому родови і мені, ти ще маєш чолє показувати ся моїм очам? Чи-ж ти не миш? Кажи правду! Таки так, ти справді є миш, або я не є ласицею.

— Вибач! — відповів затревожений лилик, але ти помиляєш ся що до моєї особи. Я мав би бути мишию? Хиба хтось злобиний впровадив тебе в блуд гарпа папї! Слава Сотворителеви світа я є птицею, ось поглянь лише на мої крила! Най жне птичний рід, що своїми крилами єміло вносить ся під небосклин!

Ся бесіда подобала ся ласиці і видала ся справедливою. Длятого она дозволила лиликови спокійно

віддати її ся. Але в два дні пізійше влетів пані галайко знов через неувагу до хати иншої лисиці. А тога була страшним ворогом птиць. Через те знайшов ся лислик в небезпеченьстві жити, бо лисиця хотіла його зїсти.

Коли отже зміркував, що лисиця уважає його за птицю, пустив ся знов на хитрощі. Він став віднекувати ся і божити ся, що не є птицею, лише мишию. — Та нехай мене Господь боронить, щоб я був птицею! Хиба-ж ти, добродійко, сама не бачиш? Придиви ся мені добре! Прецінь знаєш, що птиці мають пірс. А де-ж воно в мене є? Я є справедлива миш. Най живе миши і щурі! На побєдь котам!

Лисиця покрутилася носом, подумала а відтак сказала: — Ну, як до йди собі з Богом!

Тим способом проворний лислик викрутив ся два рази з біди.

І межи людьми буває багато таких, що в небезпечі, в скрутіім положеню, змінюють свій характер, своє переконанє. Попаде приміром Русин-Українець в товариство зрадників нашого парода, кацапів, які кажуть, що Русин а Москаль — то всеь одно!

— А тії, кажуть, — чого вліз межі нас? Таже ти Українець! Биймо Українця!

— Та де я Українець? — віднекує ся пані слєбодух. — нехай мене Господь боронить! Я справедливий москаль!

Ну і тоді братає ся з такими піддяками.

А попаде він иншим разом межі Українців.

— Гей, ти кацапе! — кричать тоді до него — ти чого тут хочеш? Забирай ся від нас, бо дістанеш дупня...

— Та що вам прийшло до голови? — віднекує ся тоді пані слєбодух. — Тыфу! Я мав би бути кацапом? Хиба-ж я вмію хм... ет... ово по московськи сказати? Най живе наша Русин-Україна!

— І що-ж варт такий чоловік? Він ні пес, ні баран! Ні миш, ні птиця! Одним словом — лилик! Чи можна такого поважати?

12. ХОРТИЦЯ І ЇЇ ТОВАРИШКА.

Одна хортиця мала молоді і не знала, де їх примістити, бо не було у неї своєї хати. Отже горячими просьбами спонукала своєю товаришку, що та відступила їй на якийсь час свою хату. Коли той час минув вертас товаришка і допоминаєся своїй хаті. Але хортиця випросила ще лишити ся на дві неділі, бо її несятка ледво що лише зачинають лезити.

Коли і сей реченець минув, властителька знов зажадала віддати їй хату і постіль. Однакож сим разом хортиця показала зуби і загоркотіла:

Я готова сейчас уступити ся з цілою моєю родиною, если лише зможеш нас звіден вигнати!

Таї глянула цитім на свої діти, що вже стали великі і сильні. І властителька була зневолена виречи ся власної хати.

Коли даємо щось лихим людям, завейдн опієли сего жалусмо. Тяжко відобрати від них се, що їм пожитило ся, добрим способом. Хиба приходить ся відтак або з ними позивати ся або виречи ся своїй власности. Дятого стережіть ся таких лукавих людей!

13. ЛЕВ І КОМАР.

— „Геть від мене! — ти нужденна комахо, пікчемний ненотрібно на світі!” — Такими словами закінчив раз лек комара і то прилюдно.

Комар, хотий що дрáвда — малий і непоказьний — відчув тоту зневагу дуже болючо. З сеї причини він винювів львови війну на житє і смерть.

— Чи ти думаси, що твоє високе становище вже позволяє тобі зневажати низших від себе? І чи гадаєш, що я настрану ся твоєї величини і сили? Ші царю! Мені так само мила честь, як і другим животинам. І я волю смерть, ніж неславу. Готов ся до борби!

По тих словах кинув ся комар на льва. Він панадав зі всіх боків, кидав ся на шию, кусав, ранив і доводив льва до скажености.

Цар сьвірів пінисть ся, очи його блискають гнівом а з грудий добуває ся страшний рев. Веї недалекі сотворіня, переняті тревогою, поховали ся, а сеї загальний перестрах був ділом слабого комара.

Куслива комаха панаєтьє льва в сто місяцях, то коле його в плечі, то кидає ся на пацу, влітає до носа, скобоче і ранить, так, що могучий лев мало що не скажить ся. Він сам дранає ся і кал'чить ся в болючих місцях, бє себе сильним хвостом, щоби вдарити комара, качає ся по землі, підєкакує мов шилка, і вкінци знеможений і обезсилений надає без памяти на землю.

А по сїм бідний комар опускає з тріумфом місце бою і снінисть перед цілим сьвітом похвалити ся своїм геройським ділом. Але мабуть за тоту чванливість постигла його незабаром кара. В дорозі попав ся він в засїдку навука і там знайшов свій конець.

Із сеї повістки випливають дві науки: 1. що з посеред наших ворогів нераз дрібні і непоказні бувають найнебезпечнійші. 2. Лучає ся часто, що той, хто покнав сильнійшого ворога, гине з руки далеко слабшого.

14. ОСЕЛ ОБЮЧЕНИЙ ГУБКАМИ і ОСЕЛ ОБЮЧЕНИЙ СОЛІЮ.

В теплих краях уживають люди більше ослів ніж коней. Они їздять на них верхом або ладують на їх хребет всілякі тягарі. Отже один крамар мав двох ослів. На одного з них наладував він мішки з губками а на другого з солию. Перший осел біг жваво наперед, а другий ступав пога за погою і треба було його все підганяти.

Довго они так їшли, минали гори і долини, аж вкінці помучені приплили над якусь ріку. Крамар знав її добре, бо вже пераз через ню переїздив. Він сів на осла з губками а другого з солию взяв за уздечку і так переправився бродом в другий бік.

Але сей другий, більше змучений, хотів конечно скупати ся. Дятого вирвав ся з рук крамаря, скочив у глибоку воду і зачав залюбки качати ся. В сій купелі почув він не лише милу охолоду, але також значну полекну на хребті. Чому? Ну, бо сіль у воді розпукала ся і йому чимраз ставало легше.

Розуміє ся, що крамар аж попадав в розпуку, коли се бачив. Він прецінь знав, що через таку купіль його цінний товар марно пропаде. Дятого він лютив ся і кричав на осла з цілої сили, щоб вилізав з води. Але олови було се байдуже. Він сьміяв ся під носом з лютоости свого пана і купав ся дальше. Аж вкінці виліз з води і побіг жваво наперед, бо не чув на хребті найменшого тягару. Ну, що на найблизнім відпочинку дістав він за се добру прочуханку, не треба вам і казати.

Незабаром винало їм їхати, через другу ріку. Перший осел, що ніс губки, зміркував, що товариши сподкав свій тягар через купіль. Отже він постановив і собі так зробити. Він так думав:

— „Хотяй мій тягар не є великий, але коли скупаю ся, він стане ще легшим.” — І гульк з губками у воду!

Але що стало ся? Чим довше осел купав ся, тим більше натягали губки води... Крамар не боронив йому сеї приємности, та ще й підсміхав ся з дурного осела.

— Пожди, небоже, думав він собі, побачиш, що опісля буде!

І справді! Коли осел виліз з води, то аж упав під своїм тягарем, Крамар бив його батогом, щоб вставав, та ледво осел підвів ся, знов падав на землю. Крамар побачив, що біда, тай став витискати мішки з губками і кликати людей на поміч. Коли тоті надбігли, то ледво-ледво вдало ся їм повитискати на стілько води, що осел вже здужав сяк-так іти. Але заким дійшов до місця призначеня, то так добре намучив і настогпав ся.

З сеї байочки виходить така наука: Не кождому яло ся так поступати, як се другий чинить. Що одному вийде на пожиток чи на здоров'я, се другому може спричинити шкоду або й загибель.

15. ЛЕВ і ЩУР.

Слухайте, діти! — Буває нераз, що деякий з вас — зонткуєсь, над слабиш. А не тямить собі, що в потребі й слабі — можуть статись нам помічними. Ось вам на доказ байка:

Один щур добув ся з під землі на сьвіт і понав ся нехотячи межн лапн льва. Цар зьвірів міг би його пократи за сю необережність. Один удар могучої лапн льва вистарчив, щобн щур перестав жити на божім

Лев і щур.

світі. Але лев не хотів користатись зі своєї сили і властивості. Він дарував великодушно щурові життя.

Се добродійство не вишло львови на зло. Неодин з вас міг би собі погадати: „Що таке мале звір'я як щур може помочти такому цареві звірів?“ — А прецінь так і стало ся. Ось послухайте!

Одного разу виїшов гордий лев з ліса і понав в міщє сільце, яку на него заставили люди. Надармо кидав ся і сїнав ся лев з цілої сили та негоден був добути ся із сільця. З гніву і з болю він ревів так, аж страшно було слухати. На сей рев прибіг щур і своїми ostrimми зубами перегриз швидко ключку сільця. Тоді лев ще раз потермосив сільце і видобув ся на волю.

Витревала і терпелива праця більше не раз зділає, ніж сила і лютий гнів.

16. ПЧОЛА і ГОЛУБ.

Подібну байку скажу вам про пчолу і голуба. Она дуже гарна. Я вчив ся її на пам'ять, коли ще малою дитиною ходив до школи. Минуло тому 50 літ, а ще до нині її пам'ятаю. Она була написана до складу ось так:

Пчола за медом в поле літала;
Раз, гнана вітром, в воду упала.
Бідна ратунку просить, ридає,
Ніхто на поміч не прибуває...
Над водою голуб сидів на дубі;
Хтож-би подумав, що і в голубі
Так милосердне серце буває?
Скоро побачив її пригоду,
Відломив листок і кинув в воду.
Пчола в сій хвили листка вчинилась.
Стріпала крильця, в гору злетіла.
І вже весела!... Минув фразунок!

Дякує мило за порятунок ...
Й голуб ся втішив з того учинку.
Полетів в поле по відночнику.

* *
*

Небавком знову голуб летів.
Ослабли крила, на дуб усів...
Але здалека стрілець 'го з'очив.
Зараз з своєї дороги збачив.
Підходить тихо, від ока мірить....
Але хто-ж знову тому увірить?
Вже мав спустити курок на мубу.
Пчола тимчасом вколола в руку...
Пук!... Ой вистрілив, але хибив....
Голуб сполошен здоров злетів.
Кому-ж був вишен, що ще не згнив?
— Пчолі, котрій він листочок кинув....
Будь милосердний в чужій потребі,
А заплатить ти Господь, що в небі.
А може тое, що ти дасть инні,
Відбереш завтра в лишій годні.

ЗАЯЦЬ І ЖАБИ.

Один заяць лежав під межею у збіжку і так собі думав:

— ..Яке я нещасливе створіще на сьвітї! Мабути нещасливого нема на сьвітї.... Боязнь і журба не дають мені навіть спокійно заснути. Всьо мене тревожить, всьо мене полехас. Ї маю повно ворогів, що дубають на моє житє. Лиси і дєтруби, стрільці і собаки безнастанно мене переслідують. Зі всіх сторін грозить

мені смерть!" . . . Тай заплакав бідний заяць з жалю над своєю недолею.

— „О Господи!" — говорив він дальше сам до себе. — „Дав Ти мені довгі слухи, щоб я все лиш надслухував, чи не скрадає ся який ворог до мене. Дав Ти мені великі очи, щоб я і в сні не міг їх зі страху замкнути. Дав Ти мені багато поживи і в полі і в городі, та що-ж з того, коли я її не годен спокійно до губи вложити!... Всі мене страшать а ніхто мене не боїть ся. Нащо мені таке пужденне житє? От хіба піду тай утоплю ся!"

І по тих словах пустився заяць до ріки. Спершу йшов звільпа, бо любов до життя все спиновала його кроки. Але як почув десь недалеко лай собак, скочив мов опарений і пігнав стрілою до ріки. Там на березі вигривала ся до сонця громадка жаб. Як раз на них наскочив заяць. Жаби схопили ся перестрашені тай одна за другою бовть у воду.

Заяць спершу також наполохав ся немало. Але коли спамятав єз, що стало ся, зареготав ся в голос і сказав : „Е, то воно не є ще так зле зо мною! Як бачу, то жаби таки мене дуже боять ся. . . Ну, ну! Коли так, то нема мені чого парікати на мою недолю. Ось є ще нещасливіші від мене у сьвітї... Ге, ге! То хіба б я був дурним відіпрати собі житє!..."

І урадуваний заяць побіг в недалеку конюшину тай залюбки хрумкав сочисте листєчко. А коли вже добре собі попоїв, положив ся в гушавній снатї. Та заким заснув, ще так до себе сказав:

— „Аж тепер пізнав я, що нема на сьвітї боягуза, який не знайшов би ще більшого від себе. Тай нема такого бідака, що не знайшов би ще біднішого від себе!"

А ви, дітоньки, як думаєте? Чи правду сказав заяць?

18. КОГУТ І ЛИС.

На галузи дерева сидів чуйно старий когут, моторний і досвідчений. До него підбіг хитрий лис і промовив солодким голосом:

— Братчику любий! Ми вже більше не будемо з собою провадити війни. Від шниі запаував загальний мир. Я саме прибув в тій цілі, щоб ти тобі його оголосити. Зійди отже чим скорше до мене, щоб я тебе притиснув сердечно до своєї груди! Не дай, будь ласкав, на себе довго ждати! Я дуже кванлю ся бо маю ще далеку дорогу, щоб всім звірятам оголосити так радісну повину. Кажу тобі, що ти і твої брата та сестри можете від шниі без журби займати ся своїми справами а будемо вам щиро допомагати, як брата. Злізь же до мене і прийми поцілунок братньої любови!

На сю довгу та облесну промову так відновив когут зі свого безпечного місця:

— А любий друже! Як же мене тішить твоя повина! Я сто не є в силі описати тобі моєї радості... А ще тим менше, що чую се з твоїх уст, з яких мов мід тече! Та не лише я, але певно і всі звірята утішать ся так само твоею повинною... Ось саме бачу двох хортів, що сюда висококом біжать. Ану, будь ласкав, скажи їм сю радісну вістку! Я сейчас злізу і будемо могли всі разом устпенути ся...

— Бувай здоров! — крикнув лис покванно — я маю инше діло. Хиба иншим разом мати мемо більше часу патішити ся сею відрадною вісткою.

І добряга лис дав суса в бік тай пігнав, куда його ноги понесли. Не мав навіть часу оглянути ся, чи справді хорти надбігають. А з хортів ані сліду, бо когут лише його так настрашив.

— Кукуріку! — запіяв півень на ціле горло і залопотів крилами з радості, що так дотепно випровадив хитрого злодія в поле...

19. ЛЕВ І ОСЕЛ НА ЛОВАХ.

Цареві забагло ся раз піти на лови. А було те саме в день його іменни. Ну, звісна річ, що лев не полює на воробці. Йому треба грубої дичини на жир.— Пріміром товстих кабанів, смачних оленів і тим подібних.

Щобн собі улекити лови, взяв лев до послуги осла, який мав дуже сильний і переразливий голос. Його призначенем було заступити ріг, якого стрільці уживають на полюваню. Лев поставив його на відповіднім місці і приказав рогати на цілий ліс. Він був переконаний, що осел своїм риком винолюнить всі звірята з їх леговниц.

І так дійсно стало ся. Звірята не чули ще ніколи осличого рика. Тешер він розлигав ся у воздуху в страшний епосіб, бо осел хотів похвалити ся перед львом своєю штукою. Тревога огорнула жителів ліса. Они зачали втікати цілими громадами зі своїх леговниц і впадали в засідку, де лев чатував на них. Тим чином удалися лови знаменито.

Колн-ж они скінчили ся, прибрал осел горду поставу і чванливо снитав льва.

— „А що, царю! Чи добре снитав ся я на ловах?“ — бо він пришеував найбільше собі цілу заслугу вдатних ловів.

— „Справді! — відповів лев з пасьмінкою. — Ти кричав чудово! І коли би я не знав тебе і твого роду, то міг був сам тебе перестрашити ся!“

За таку глумливу похвалу був би осел розсердив ся, як би не був ослом.

Але до сего не ставало йому сьмілости і відваги тим менше, що він заслужив собі на киши. Бо хто-ж може стерпіти, коли осел зачинає чванити ся. Ся чванливість кождому ослови зовсім не до лиця.

20. МЕЛЬНИК І ЙОГО ОСЕЛ.

Мельник і його син вибрали ся раз на ярмарок продавати осла. Мельник був вже старий чоловік а син здоровий та кренкий парубій. Щоби не змучити дорогою осла, они вложили на дручки і двигали на ярмарок. Думали собі, що на жвавого осла знайдуть скорше купця.

Тою самою дорогою спішило багато людей до міста.

— Що то за дураки! — закликав перший про'о-жний, якого стрітили на дорозі. — Чи они йдуть з ослом показувати комедію? Справді, сей осел, якого они несуть, є рішучо найменшим з них ослом!

Мельник доглунав ся тоді, що він дійсно стрілив дурницю. Отже здохнув осла з дручків і оба з сном ступали побіч нього. Сею переміною положеня не був осел задоволений і заявив се невдоволенє свої риком.

— Се також дурні! — відєззав ся ни тій пішоходець. — Мають здорового осла, а самі йдуть пішки...

— І се правда, промовив мельник до сина. — Стіймо оба на осла та й їдьмо собі вигідно.

Та ледво переїхали кільканаїцять кроків, почувли страшний крик обуреня.

— Чи тоті драби не мають совісти ні милосердя, щоби так знущати ся над бідним ослом! Ади! Такі два бельбаєи вєдали ся на таке звівря, та й баламкають здоров'ями ногами! Тьфу на них! Ну, щоби ще бодей один з них їхав а другий їшов, то не кажемо, але оба!...

— То вже я хибя злізу, а ти сиди, каже мельник до сина. І як сказав, так зробив. Син їхав собі вигідно мов пан, а старий тьонав ся за ним гей слуга.

— Ну, знаєте, тепер вже сьвіт перевернув ся до гори ногами! — закликав тоді якнісь поважний господар до своїх т. раринців дороги. — Ось дивить ся! Такий кренкий парубій їде на ослі, а його немічний бать-

ко бє старими ногами тверду дорогу... А злізь но, непотрібе, з осла, нехай татуньо трошки відпочнуть!

Нема що робити! Треба слухати людей. Сии зліз отже з осла, а батько заняв його місце і — щоби вже собі добре догодити — закурив лольку. Але на його нещастє надійшли дівчата.

— Або я знаю? — відповів парубчак, тай поскрото нишї батьки без серця! Татуньо їде собі мов турецький банша на ослі а хлопець біжить за ним мов собака!

Старий збентежив ся, зліз з осла і питає сина:

— А що тепер чинити? Хиба їдїм знов пішки!

— Або я зна? — відповів парубчак, тай поскробав ся з клопоти за ухом.

— Ха, ха, ха! — засьміяв ся якийсь весельчак, що бачив клопіт батька і сина. — Я вам пораджу: Кажіть себе і свого осла намалювати якомусь маляреви і підписати: „Отее образ трох ослів”.

Веїпрохожі, що се чули, вибухнули голосним сьміхом. Тоді пірвала мельника лють.

Він погрозив сьміхованцеви кулаком а до сина сказав з досадою:

— Ідїм, сину, своєю дорогою, та не зважаймо на раду людей! Добре то каже приповідка: „Людий ся радь, а свій розум май!”

21. ЧЛЕН І ЖОЛУДОК.

Раз члени тіла збунтували ся против жолудка. — За що ми маємо працювати на сего дармоїда? Чи-ж ми не можемо жити собі вигідно і бездільно, як він? Або-ж він пан, а ми його слуги? Від досьвіта до нізної ночі ми тяжко гаруємо — та для кого! А він лишне снєкїйне споживає нашу працю... Ні, любчику, пожди! Працой самнасебе, нам також хотїлось би відпочивати..

Так голорили члени і зробили нтрайк. Ногги перестали ходити за пожиною, руки доносили її до уст, а губи затиснулися занязито і не хотіли пшукати стравнь зуби її гризли а язик понихати в горло. Навіть очи замкнули ся, думаючи: „Аж тепер собі поспимо до сходу!”

А коли жолудок допоминав ся о поживу, члени відповідали злобно: „Іди та понукай собі сам!” — І ані їм в гадці, що з жолудком стане ся.

Лише ніс доускав йому по трошки поздуха, а цікаві уши наслухували, що то дальше буде...

Так минув день, другий, жолудок бурмоче, жолудок сварить ся, жолудок плаче! Страх їсти хоче! А члени сьміють ся та показують йому дуно...

Та ба! По кількох днях перестали члени сьміяти ся. Всі очи почули загальну неміч, розстрій, ослаблене. Чому? Бо жолудок перестав витворювати соки; соки не перемішували ся в кров; кров не ожилляла поодиноких членів і не відновлювала цілої будови тіла. Такий був пасідок нтрайку членів. Аж тепер пізнали бунтівники, що зле зробили. Оши переконали ся, що жолудок дармо хліба не їв, а працював однаково з ними для себе і для них. Дятого перепросили ся з жолудком і від сеї пори працювали щиро і згідливо для загального добра.

А ніс аж причхнув з утіхи та сказав мов старий філософ: „Так повинно бути в кожній суспільности. Праця одиниць причиняє ся до спільного хісна загалу”.

22. ПРО ВОВКА ЩО УДАВАВ ПАСТУХА.

Один вовк зміркував, що йому лови на сусідні вівці не дуже виплачують ся. Богато труду а мало знеку. Тай ще приходилось часто обірвати від пастуха по хреблі або від вівчарського пса покусати острих зубів. Отже він постановив взяти ся на штуку подібно, як се чинив хитрий лис.

Що не вдасть мені сцєю, се відай вдасть ся підступом і обманьством, подумав собі вовк. В тій цілі роздобув собі звідкнесь старий сердак, клапаню і палицю тай перебрав ся за пастуха Микиту. Він вибрав собі догідну пору, коли і пастух Микита і псе Кудлай і більша часть овець спали по обіді смачним сном на м'якій траві.

Тоді зближив ся він до стада і розглядав ся, і ра овечка найтовстїйша. А щоби ще певнїйше ошукати вівці, він хотїв також наслідувати голос пастуха. Але що не трафив на властивий тон, то заревів так, що весь параз схоплю ся на ноги. І пастух і псе і вівці відразу прочунали ся і пізнали свого ворога. Микита і Кудлай кинули ся прожогом на вовка і взяли його в два огні. Вовк пустив ся на втікача, але занував ся в сердак і негоден був швидко втікати. Ну і дістав же тоді таку прочуханку, що з руський місяць мусїв лязати ся зі своїх ран. Тоді він пізнав, що штука не кождому вдасть ся тай що обманець завейгди чиньє сам себе зрадить.

23. ПРО ЖАБИ ЩО ХОТІЛИ МАТИ ЦАРЯ.

В одній частині сьвіта держали жаби в своїм посїданю всі озера, стави, ріки, потоки, багна і мочари. Се

була їх держава. В сій державі они вибирали собі старшину і самі устанавляли права і закони. Ціла держава була поділена на краї, повіти і громади. Отже жаби вибирали своїх заступників до ради державної, до рад краєвих або соймів, до рад повітових і громадських. Сі заступники радили і ад загальним ладом і добром жабячої держави. Така держава на иває ся республікою, а такий устрій держави називає ся демократичний або конституційний.

І довгі віки добре жило ся жабам в їх республіці. Они були щасливі, не платили податків, не тримали ні війська ні жандармів, а помімо сего були безпечні зі своїм житєм і майном. Але не дурно каже приповідка: „Чоловік дуріє, як йому ся добре діє”. Таке стало ся і з жабами. Їм забагло ся мати монарху, то значить, щоб один цар над ними панував отже не так, як досі було, щоб самі собою правили та о своє добро дбали. Тим чином хотіли перемінити свою республіку на монархію а свій лад конституційний змінили на самовладний через одного найвищого зверхника або монарху. Такий устрій зове ся монархістичний або абсолютний. Як бачите, прямо подуріли жаби!

Ну і вислали посольство або депутацію до найстаршого бога, Зевса, з просьбою, щоб конче установив над ними царя. А Зевс був добродушний. — Хочете мати царя, каже, добре, я вам його дам, лише щоб ви онієля не жалували ся на мене.

І ледво депутація вернула домінь, аж тут грим!... унавав на землю цар з таким лоскотом, що аж земля затрясла ся! А дурні та полохливі жаби настрашились страшенно і поховали ся в найменші дірки, на саме одне озеро, ставів, рік та багон. Довго они не могли очуняти ся зі страху і ні одна не сміла показати носа на верх. Они думали, що сей цар якийсь страшний великан, що на него і поглынути страшно.

Аж вкінци голод прислував їх виплисти на верх. Поволеньки, тихцем стали жаби одна за другою наб-

лизувати ся до царя, якій пливав собі по воді. Що правда, був він великанський, довжезний, грубезний, але видно спокійний вдачі. Бо ані не кидав ся, ані не кричав, ані не зачіпав хочби маленької жаби. Видно добродушний та лагідний цар.

І поволи, поволи жаби так осьмілили ся до нього, що скакали йому по хребті а він ні чпчпрк! Не гнівав ся зовеім на їх зухвальство. Ба вкінці переконали ся жаби, що се не живий цар, лише якась бездушна колода. Тоді жаби знов з просьбою до Зевса:

— Дай нам, кажуть, живого царя! З сього днї нас нема ніякого хісна. Він ані бе ні ме! Ми перед ним не маєм ніякого страху, ні боязни. Ми такого не хочемо!...

— Ну, добре, дітоньки, — каже Зевс. — дам вам грізного царя. але памятайте, щоби ви оісіля не парікали!...

Не будем, не будем! — заверещали жаби — дай нам грізного царя! Такого нам і треба!

— Ну, гайда до дому! Він там зараз приїде за вами, відказав Зевс.

І справді дав їм царя живого, гарного, показного, в горностасів плащі, в півкових, червоних шкарпетках, в маленькх черевичках і з довжезним носом, мов труба. Як звав ся сей цар? — Ану вгадайте, дітоньки!

А вже-ж, що бузьок! Розуміс ся. І поклав собі новий цар свій трон на вершку високого будинку, звідтам оголошував жабам свої права та закони, звідтам злітав на крилах судити жаби. І чи завинили, чи ні, то завейдн постигла їх люта кара смертн. Помилуваня нів нікому не давав.

Тай розплотив новий цар велпчезну родину, що звалась „династия” і настановив тьму тьменну вселяких достойників, урядників, міністрів, намісників, старостів, запровадив військо, жандармів, скарбових стражників і Бог знає, що. Тай всео тото хотіло їсти

тай жити, ба ще й як жити. — по нашьски! А звідки того взяти? — Розуміє ся — з податків! А від кого брати податки? Ба від кого-ж — Від жаб!

Тай платили жаби податки, платили, аж на них шкіра тріскала! І нема на се ні рекурсу, ні відклику! Хоч сам пухи з голоду а плати!...

Жаби в крик! Жаби в плач! Ідуть на скаргу до Зевса. А Зевс розсердив ся, тай каже:

— Чи-ж я вас, дурії, не перестерігав? Два рази перестерігав! А ви ні тай ні! Дай нам грізного царя! Ось його і маєте! Тинте ся!...

Жаби поклякали перед розгніваним богом, хлипають жалісно тай ланками слезоньки втирають...

— Геть від мене! Крикнув грізно Зевс. — Геть з моїх очей! Безгруді! ланолизи! Служальці! Кнута вам треба, кнута! —

Від сеї пори жаби все квакають сумними голосами, та нарікають на свій нерозум, що замість вільної конституційної республіки забагло ся їм самовладної абсолютної монархії.

Лише тоді, коли цар з своїм двором вїде за границю в гостину до иншого царя, осьмілюють ся жаби пзно в ночиж і тихими голосами сьнівати таку народну пісню:

Кум — кума!... Бузьок де? — Нема!

А де-ж?... Умер! — Коли? — В четвер!

А ми тому раді! раді! раді!

Але відай з сего рахканя не багато для них розради...

Два стрільці і медвідь.

24. ДВА СТРІЛЬЦІ І МЕДВІДЬ.

Михайло і Іван любили дуже полювати. Найчастіше вибирали ся у двійку на лови, особливо на грубішу зьвірину. Длятого уважали їх люди за нерозлучних приятелів.

Одного разу вислідили они леговище старого медведя і були певні, що він вже до них належить. Але лови на медведя — се не така легко річ, як лови на заця.

Медвідь страшний зьвір. Він не не втікає як зацяць, але сам жене на стрільця, стає на задних ногах а передними лабами обіймає стрільця так сердечно, що аж йому всі кости ломить.

Отже до таких ловів треба добре приготувати ся. Треба мати і добру стрільбу і добрі набої а при самих ловах відважне серце, певну руку та око.

До першої ціли треба знов мати гроші, а нані стрільці-молодці не були на гроші богато. Длятого пішли они до богатого куншїра, що виправляв всілякі дорогі кожухи і шкіри та продавали йому шкіру свого медведя. Медвідь, що правда, ходив ще живий по божім світі, але се дурниця. Чи тепер, чи в четвер они здіймуть з него шкіру.

Тай стали нані ловці-молодці хвалити медведя, що то за величавий зьвір і який на нїм нішній та теплий кожух. Хочби і 30 степенів морозу, то в нїм не змерзнеш. На нїм можна зробити масток, бо такого нема на цілім світі!... Куншїр злякомив ся на корисний інтерес, сторгував медвежу шкіру і виплатив стрільцям гроші. Они обовязали ся принести її за два-три дні і на другий день виправили ся на лови.

Тай на своє щастє — а може нещастє? — не довго гляділи за своїм медведем. Знайшли його там де попередно стрітили. Але медвідь не втікав від них. Як лише їх побачив, правцював до них поквашно, мов-

би бажав з ними чим скоріше привитати ся. В сій хвили опустила відвага наших сьміль іаків. Они забули зі страху навіть про угоду з кушнірем. Тенер вже не ходило їм о скіру медведя, але о свою власну.

Страх і небезпеченство жити не давали їм довго надумувати ся. Отже шарклий Івась мов вивірка драгнув на сам вершок високого дуба, а череватий Михась геннув на землю там, де стояв. Він удавав неживого, бо чув, що медведі не зачпають мерців. А не треба було йому і великого вдавати, бо зі страху ледво дихав.

Дурний медвідь дав ся легко опукати. Він приступив до Михася, обніхав його з права і з ліва, адець там помуркотів невдоволений а вбідні нішов собі сідітійню, кудя йому забачлю ся.

По довгій хвилі осьмілів ся Михась підняти голову і перестрашеними очима розглянути ся довкола. А коли вже переконав ся, що медведя нема, встав і кликав приятишним голосом свого товариша. Івась саме в сій хвилі злязав з дуба і опинив ся на низній крієлатій галузи.

— Ну, приятелю! — обізвав ся він з гори з пасьміншкою. — А не лишив тут медвідь своє скіри? Що-ж ми занесемо нашому кушцеві?

Михайло поглянув з докором на свого товариша і відповів:

— От, лиши невчасні жарти! Дякуй Богу, що ти спас власну скіру від лаб медведя!

— Еге! — сказав непоправний Іван. — А за свою скіру ти і не згадуєш. Але скажи мені, приятелю, що тобі шеннув медвідь до уха?

— До правого уха шентав мені таке: „Правдывого приятеля пізнати в біді”, а до лівого: „Не продавай скіри медведця, доки його не застрілиш”...

25. ПРО КОНЯ, ЩО ЗАБАГ ПІМСТИ НА ОЛЕНІ.

Були колись такі часи, що коні не служили людям. Люди живилися тим, що їм мати Природа готувала, а коні бігали собі вільно на лісах і степах. Отже в тих давніх часах посварився кінь з оленем за те, хто з них швидший. Та ба! Сварка сваркою, але в дійсності олень завжди шорше добігав до мети, ніж кінь.

Се странно розпочало коня і він забажав конечно на оленя пімстити ся. А що сам немог був своєї пімети докопати, просив чоловіка о поміч. Розуміє ся, чоловік мудріший від коня і він вигадав такий спосіб:

З'явив в уздечку ще й зубилами тай сідло з стременами. Відтак загнузда коня, вкочив на сідло тай пустив ся за оленем на вздогін. Гнав, гнав за ним так пшарко та завзято, що коневі аж піна з рота сипувалася а з ніздрів аж пара бухала. Але вкінці заїздили оленя на смерть.

Кінь був незвичайно рад, що так пімстив ся на своїм ворозі. Але ще більше радим був чоловік. Загнаним кінь відсапав ся по скаженій битві, чоловік зняв шкіру з оленя, винастроїв бобехи, обмив м'ясо чистенько і спік собі над огнем печеню, яка йому незвичайно смакувала. Се він собі добре затишав.

Коли вже кінь доволі висапав ся і покрішив свої сили сочистою травичкою, сказав до чоловіка:

— Спасибіг тобі, мій благородний добродію! За твою прислугу готов я тобі відплатити ся в кожній потребі. Можеш завжди сміло числити на мою вдячність. А тепер бувай здоров, час мені вертати до мого звичайного життя.

— О ні, мій любий! — відповів чоловік. — У нас ліпше, ніж в твоїх лісах. Я перекопав ся наглядно, які ти маєш прикмети. Дякото лишини ся при мені, я бу-

ду з тобою все добре обходити ся, дістанеш їди ніс, я внодобі і м'яку постіль.

Вдячному кошеви не винадало спротивити ся волі свого добродія і приятеля. Він лишив ся отже у чоловіка, але відтак пераз жалував свого вчашку. Бо що-ж йому прийшло з ситої панні і м'якої постелі, коли стратив свободу? Спершу служба у чоловіка дуже подобалась кошеви, бо они завзято пересідували оленів рід. Але чим дальше, тим ставало гірше. Чоловік накладав на його хребет всілякі тягарі, щоби їх перевозити в далекі сторони. Відтак запрягав його до воза, дальше до плуга, борони і т. п. знарядів.

Аж тоді, при тяжкій праці, пізнав бідний кінь, як то зле бажати німети на других тай ще шукати собі до неї поміщика. Правда, що при його помочі можна поклати свого суперника, але описля легко також понести під його власть і стати ся його невільником.

26. ПАВА і ГЕРА.*)

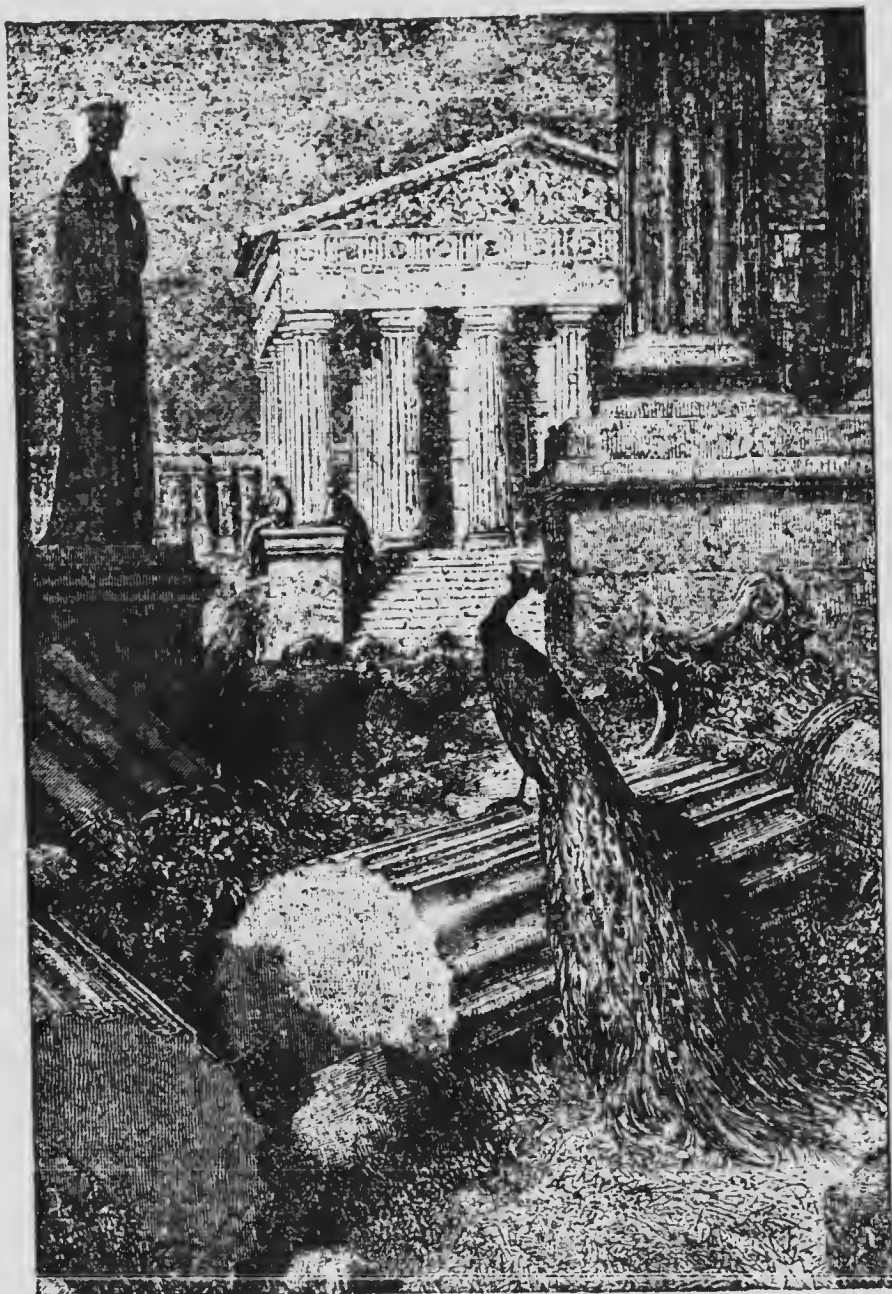
Раз прийшла пава до Гери з такою жалобою:

— Богише! — відозвалась вона з жалем. — Я зневолена перед тобою пожалувати ся на мою кривду. Голос, яким ти мене надїнула, не подобас ся нікому. Ось порівнай лише зі мною соловія! Се така дрібна та незамітна птичка, що нема що на що і дивити ся. А який у неї гарний та дзвінкий голос! Коли она сьніває то всі стають і з одушевленням слухають. Всі любують ся її сьнівом а з мого всі насьміхають ся!...

На єю жалобу відповіла з гнівом царниця богів:

— О ти завдрісна та невдячна птице! Чи-ж тобі

*) Гера, жінка Зевса, найстаршого бога у поганських Греків, звалась у Римлян Юноною. Пава була її любимою птицею.

Пана і Гера.

пристало жаліти ся на свою долю? І чи тобі говорити про яку кривду? Погляни лише на себе!

Твоя пшнія прикрашена барвами веселки (дуги). Твій хвіст пишній і багатий а цілий мінить ся, мов золотом і дорогими каменями. Чи є яка друга птиця, що могла би красне від тебе виглядати? А годі знов, щоб ти посідала всі прикмети і досконалости. Коже сотворіне одержало від богів пшні прикмети. Орє і настію, бузьок повагою, ценоказьний соловії і жайвородїлений силою і відвагою, сокіл швидкостію і зручностію мліими голосами, сова бистрим зором в почн і т. д. А ти хотіла би всі тоті прикмети разом посісти? От дякуй богам за свою пшнію красоту і не парікай, бо за кару можеш її втратити.

Цава настраїла ся сеї погрози богинї і з покурою відійшла домів. Так само і ви, дітоньки, не жалуйте ся, коли вам хибує якого дару божого та не завидуйте його другим.

27. ДРОВОРУБ і МЕРКУР.*)

Убогий дроворуб згубив желїзну сокиру, цілий свій маєток. Надармо шукав її всюда і не міг знайти. Розпука його не мала границь, бо як же без сокири прийде ся йому заробляти на жите для себе і для роднини? Длїятого плакав і заводив, а вкїнци принав до землі і кликав голосно:

— Ох моя сокиро! Моя дорога сокиро! Де ти подїла ся?... Всемогучий Зевсе! Верни менї її, бо що-ж я, нещасний, без неї пічну?!

*) У давних Римлян, Меркур, а у Греків Гермес, був посланцем богів і божком торговлі.

Цар богів почув плач і просьбу бідолахи і післав до него Меркура.

— Твоя сокира не пропала, — сказав до него післанець богів. — А чи пізнаєш її, коли тобі покажу? Се мабуть буде отся, що я її недалеко звіден знайшов.

І по сих словах показав рубачеві дорогоцінну сокиру зі щирого золота. Але рубач відповів, зітхаючи:

— На жаль, се не моя сокира! Она для мене навіть непридатна.

— То може отся твоя сокира? — спитав божок і показав йому срібну сокиру.

Рубач махнув лише з болем рукою і знов зітхнув тяжко.

— Ну, то хіба отся буде твоя? — спитав третій раз Меркур і показав рубачеві желізну сокиру.

— Ах, тота, тота! — крикнув рубач з великою втіхою. — О слава-ж тобі, Зевсе, що ти вислухав мою просьбу!... Але чи ти, добрий чоловіче, схочеш мені її звернути? спитав дроворуб тремтячим з непевности голосом. А не знав бідачнюко, з ким говорить.

Божок усміхнувся добродушно і сказав:

— Не лише желізну, але й оті дві даю тобі, чесний чоловіче! Се буде нагорода за твою щирість і чесність.

І заким зачудований і врадуваний рубач встиг йому подякувати, божок зник з перед його очей.

Вістка про сей незвичайний случай розійшла ся скоро по цілій окресности. Він захопив наших рубачів кернетати з великодушности богів. Дроворуби зачали нарочком губити свої сокири в лісі. Они удавали величезну розпuku і взивали богів о поміч. Зевс сам

не знав, кого перше слухати і вислав Меркура з Олімпуса*) на землю.

Але божок не дав ся обдурити. Він показував кождому крикунові золоту сокиру, а коли сей до неї признав ся, дістав обухом в карк і з величезним ешиком втікав, куди його ноги несли. Тоді кождий переконав ся, що брехнею далеко не зайде. Найліпше є жити правдою і йти простою дорогою.

28. ЖАЙВОРОНОК І ЙОГО ПТЕНЦІ.

Хочете знати, що то є птенці? То я вам скажу. Птенці — значить молоденькі ітанеятка, що влізуть з ячок. Дехто називає їх з польська пшклятами відай тому, що они пшцать, коли голодні.

Жайворонки стелять свої гніздочка в збіжу, звичайно в норі весняній. Але одна сампчка якось припізшла ся і вигрїла свої діточки вже тоді, як збіже діставало колоски. Птенці були ще маленьк, слабспькі і не вмїли літати. Печальна мати вбїгала часто з гнізда, то все перестерїгала діточки:

— Уважайте, любенькі! — Коли властитель пшви прийде сюда зі своїм ешном, то ви слухайте добре, що они будуть говорити про жшиво. Се дуже важна річ, бо від сего зависить, чи ми можемо ще довше в нашім гнізді лишити ся, чи де пшде шукати захисту. Розумієте дітоньки?

— Розуміємо! — зашшцали птенці і стали надслухувати. Тай розумно зробили, бо зараз по відходї мамунї надїйшов властитель з ешном.

— Бачшп? — каже — збіже вже доспїло. Іди же

*) Олімп є ще й до шшї в Грецї греків жили небесні і земні боги. Ш. Се гора, на якїї пшля вірувала

до наших приятелів і сусідів та попроси їх, щоби завтра досвіта прийшли з сернами помагати нам в праці.

Коли жайворончиха вернула до гнізда застала свої птенці в страшній тревозі. Одно з них дробачи на цілім тілі, повторило мамуни слова господаря.

Ну, як так, то ще нема великої небезпеки. — сказала на се мати. — Ще можете тут лишити ся, але уважайте, що они завтра говорити муть.

І справді: на другий день ніхто не вишов жати. Лише прийшов господар з сином і глянувши збіже тай каже:

— Се дуже неладно зі сторони наших сусідів, що нашої просьби ніхто не послухав. Але з приятельми все так буває. Кождий з нас обіцює помічати, а ніхто не додержує слова. Дурний той, хто на їх поміч сподіється. Іди отже до наших свояків і проси їх гарно, щоб на жинва.

Тенер птенці ще гірше настрашили ся, ніж вперед.

— Мамуно! — залобеділи они—запрошують свояків на завтра. Втікаймо звіден!

— Цитьте, дітоньки! Не тревожьте ся і спить ще спокійно в теплім гніздочку — втихомирювала мати.

Тай правду казала. На другий день знов ніхто не прибув кромі господаря і сина.

— Зблудили ми, сину! сказав господар. — Не треба нам було спускати ся на поміч приятелів і свояків. Кождий є сам собі найліпшим приятелем і найблизшим свояком. Дятого поправмо ся і ставаймо завтра до сходу сонця з нашою челядню до праці. Добре то казуть:

„Чужими руками добре лице граць вигортати”. Коли про сю розмову жайворончиха почувла, забрала ся з діточками сейчас з гнізда, аж за ними закуриле ся.

29. ФЕБ*) і БОРЕЙ**)

Дшло єс се в осєнн. А осїнь, знєстє, дужє хмєр-
лє. Рєз сьмїє сє, рєз сєрдїть сє, рєз плєчє.

Оскє в тєку пору їхєв кєзєк вєрхєм тєї оєрнє рє-
мєнє буркєю. Пєбєчнїлї йєгє Фєб тє Борєй.

— Аєу, брєтє! кєжє Борєй дє Фєбє. — хтє з нє-
сєшє сєлєу кєзєковнє буркєу з плєчнїй; я чнї тї? Тєдї пє-
бєчнїмє, хтє з нєсє, снєльнїйшнїй.

— Чєу, зєлєжїм сє! — зєрєгєтєв сє дужнїй Борєй.

— Дєбрє, а о щє — штєтє бєг сєннє.

— О сєє чєрєк нєктєрєу.**) — вїднєвїдєтє бєжєк вї-
трнє.

— Гєрєзд! нєй бєдє! — кєжє Фєб, — прєбєтє тнє
сєрнїй. Зєчнїчєй! А я счєвєлє сє зє хмєрє.

ї Борєй вєзвє сє сєйчєс дє рєбєтнє. Свнцє, гудє, рє-
вє, єж стєгнє рєвє лнєтє з дєрєв, мєтє порєх пє дєрєвї.
Гєлєу знєв кєрєвєу, єж нєбє пєтємнїлє... Кєзєк бєчнїтє,
щє нє жєртнє, вєзвє буркєу нє рєкєвнє, щє ї оєрєзєв сє.
Тєдї Борєй щє гїрнє рєзсєрднєв сє. Рєвє, шєрнєсє, тєр-
мєснєтє сєкєжєнє пєлємнє і кємнїрєм буркє. Кєсєв єнє,
кєбнє мєв зєбнє, єлє тєкнє нєгєдєн зїрвєтнє буркє з плє-
чнїй, Вєкнїцнє втємнєв сє, зєрєвїв щє рєз зї злєстнє вєтнєх.
Бєчнїтє, щє прєгрєв зєклєд.

А Фєб знєв уєсьмїхнєв сє, вшнїлєв їз-зє ннємєрнє і пє-
чєв пєскєтнє єснє тє тєплєнєкї дєчї. Оєнє оєрїлнє і оєкнє-
внєлнє кєзєкє. Спєрнєу стєвєлє їмєу прнємнє і вєсєлє
нє дєшнє. Тє чєм дєлнєшє, тнє бїльнє рєзгрївєлнє сє вєї
члєннє йєгє тїлє. Кєзєк сєрнєу вєкнїцнє знєв її зєвєїм з
пєклєв буркєу знєв нє рємєнє вєкнїцнє знєв її зєвєїм з
плєчнїй і пєклєв нє кєнє.

*) Фєб у Грєкїв, Аполєльє у Рємєнн бєв бєгєм сєннє, сєвїтлє мєснє-
чє і єлєвєу.

**) Борєй бєв бєжєк лївнїчннєх вїтрїв.

**) Нєктєрє — сє бєв пєшпєтєк бєгїв є ємбрєзвє — їх стєрєбєу.

— Ну, тепер бачиш хто зняв бурку з возака? — спитав Феб Борей. — І гляди! Чого ти не зміг докопати злостно і насильством, се вчинив я лагідністю та без крику.

30. ОКРАДЕНИЙ СКУПАР.

Один скупар був страшенно **захланний** на гроші. Він жалував собі навіть **найконечніших** речей до життя, щоб лише зложити велику суму. Собі від губи відоймав, морив ся голодом, ходив в **старих** лахах, щоб привідрати як **найбільше** золота. Однакож не він мав золото, але золото мало його. Він був **невільником** золота.

Гроші свої він закопав в **земли**, а разом з ними і своє серце. Він нікого і нічого не любив, **лише** гроші, **хотай** не мав з них **найменшого** пожитку. **Одинокою** його приємністю в життю було **думати все** про свій скарб і **бігати** крадькома до сего місяця, **де** його закопав. Там добував з землі свої **улюблені** дукати, **переглядав** їх, **перечислював** і **любив** ся їх **видом**.

Але одного разу **підглянув** скупаря якийсь **робітник** та забрав йому **цілий** скарб. На **другу** днину **привігас** скупар, **відкивав** свій **сховок** а з **золота** ані **сліду**. **Взяв** отже **плакати**, **ломить** **руки**, **рве** **волосся**. **Чоркас** і **клене**. Коли сю розпуку скупаря **побачив** якийсь **прохожий**, **питає** його, **що** **сму** **таке** **стало** **ся**.

— Ох, **вкрали** мені **мій** скарб, **моє** **щастя**! — **відповідас** **нещасливий** скупар.

— **Ваш** скарб? А **де-ж** він **був**?

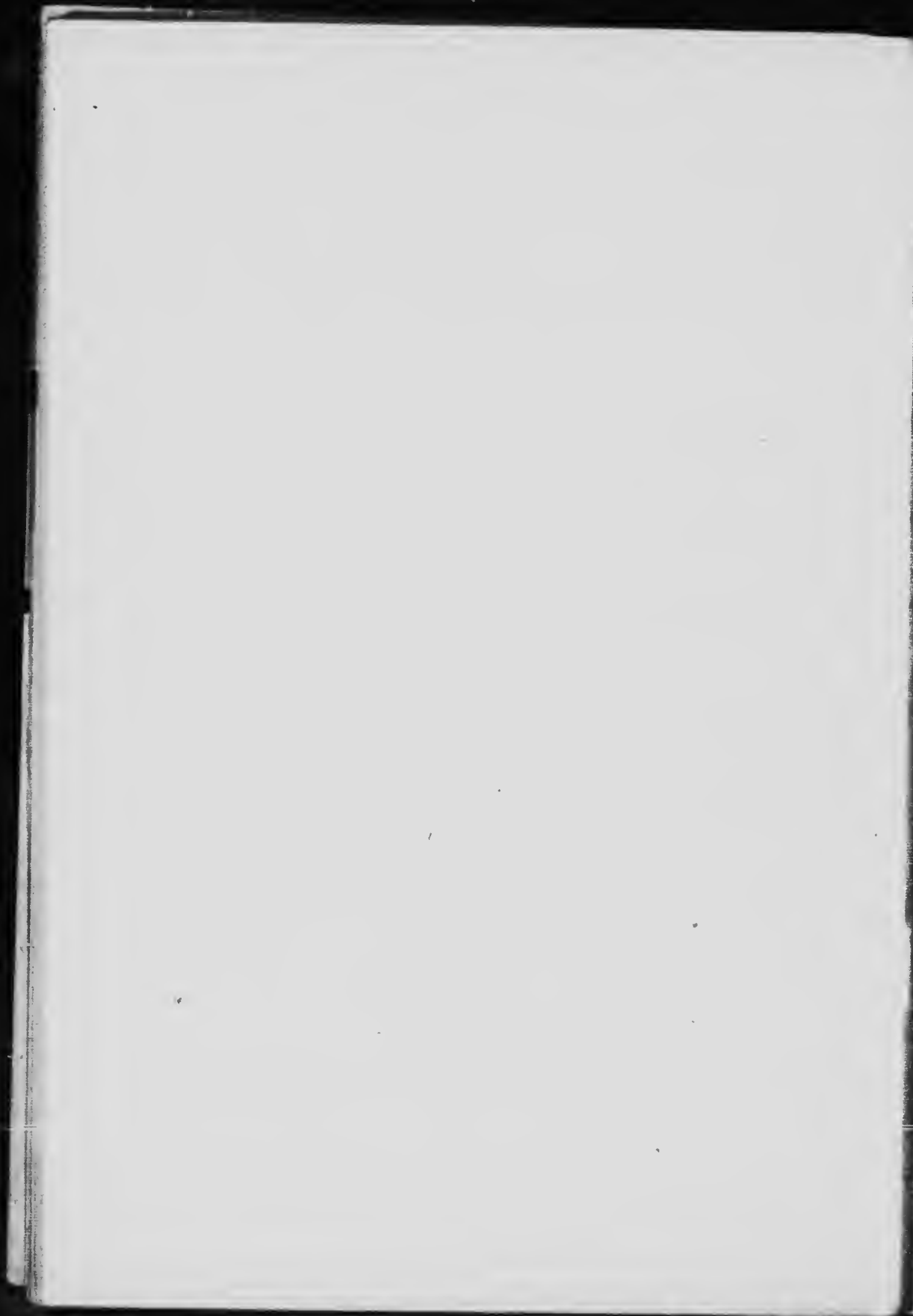
— **Ось** тут, **під** **ним** **каменем**!

— А **чому-ж** тут? **Чи** **ми** **жиємо** в **часах** **татарських** **нападів** та **грабевів**? **Чи-ж** не **ліпше** **було** зложити **свої** гроші в **скрини**, **поставити** її в **своїй** **комнаті** і **брати** з неї гроші, **кілько** і **коли** **вам** **було** **треба**?

— Що?! Брати гроші? Чускати їх в сьвіт? — мої любі, мої солодкі дукати?! Марнотравити їх? Сьто я ніколи не робив і не зробив би!

— Ну, коли так, то не маєте чого так дуже гризти ся. Страта ваша не так знов велика. Бо коли ви вашого скарбу ніколи не рухали, лише на него давили ся то положіть на його місце камінь і нехай вам тоді здає ся, що се ваш скарб. Пожиток з него для вас і для людей буде той самий, що і з вашого золота.

Марко Вовчок.

С О Н .

I.

Було нас у батька три дочки. — я найстарша. А був наш батько такий то грізний. В ряди-годи пустить на улицю погуляти з дівчатами. — Нікчемний той рід жіночий, каже. — все-б їм гуляти! Гуляють та цокочуть, як ті сороки!

— Хиба-ж ти й сам не гуляв з роду. Іване? — скажуть мати.

— А я з роду дурнем не був, дякувати Господеві!

Хоч був тато грізний, а проте дуже нас жалував. Було, як поїде в Київ, то й навезе нам гостинців хороших: матусі очінок, шовком гантований, чи плахту червону, або стрічок; мені; — доброго пампета, або по яє червоший, найкращий; малим сестрам тож сережки, пампечка... Отсе було хоч як рано приїде, а гостинці роздасть аж другого, або третього дня. Ми вже в вічі йому заглядаємо, ходимо коло його — ні! Він собі розказує, як там з перекушкою посварив ся, або що. А як уже повиймає гостинці та почне веїх дарувати, — зрадіємо так, Господи! — “Татоньку, голубоньку! Ой татоньку наш любий!”

— Да ну, ну! годі вже, годі! Чого се розворушились, як бжолі? І не вгамувать! Може, в вас така думка, що я все те покупував? Еге-ж розумці голови! Се, як випродав шненицю та зісталось щось із мірку, то й увязавсь якийсь навіжений крамар: заміняймось та заміняймось! А й замінявсь, аби одчепитись.

Оттак було, видумає що небудь, а вже ніколи не признаєть ся, що згадав про нас, купив вам гостинця — і з роду віку не скаже. Такий то був покійний, нехай царствує!

Хата була в нас хороша, і садок, і город великий: в садку вишні, і черешні, і яблука, і волоські оріхи, й грушки, й калина; двір широкий, ворота пові. А в хаті

милу та любо глянути: лавки й столи лишові, образи Кляньські, хороше малювані, позанішані рушниками вишиваними; і на рушниках квітки і кругом квітки та зілля пахучі.

II.

Минув мій рік піснадцятій, сімнадцятій починаю. Одсвяткували ми Зелену Неділю. Одній ночі приснився мені сон: стою я в зеленому житті, вище поля; навкруги мене колосить ся пшениця і мак червоніє, а против мене два місяці в повні. Що один ясеній, а другий ще ясніший — і плывуть на мене престо. Той же ясніший місяць та все другого попереджає, а далі так скотивсь мені на руки, а другий за хмару зайшов. Проклинулась я, тай розказую, який то мені дивний сон снів ся.

— Тож бо й дивний! — кажуть мати, а самі всміхнулись.

— Чого то тим дурним дівчатам не присниться ся! — озвав ся батько. — Бач, місяця рукою вхопила, як вола за роги! Сниться ся то й сниться ся.

— Чому? — кажуть мати. — Сон мара, а Бог віра!

III.

У неділю одпрохалась якомсь у батька на погулянке. Вийшли ми за село на могилу; співаємо собі, пустуємо; коли хтось: — Ге-ей! ге-ей! — аж луна пішла поміж горами. Ми так і здригнулись. Дивимось — а се чумаки з гори йдуть. Воли все сині-полові та круторогі, ярма мережані. Чумаки ставні, молоді.

— Отсе, вражі бурлаки! — кажуть дівчата, як налякали!

— Слухайте лиш, — загомоніла! Матр'я Чемерівна (така прудка та моторна була дівчина, карооки!) привітаймо ми чумаків. — Тай затишла.

Ой чумаче, чумаче, хрещатий барвінку!

Дівчата й собі підхопили; а чумаки йдуть та тільки поглядають, а далі як ударять ся на нас! Ми в рости. Чумаки за нами; переяли тай остушили як хмара.

— Пустіть нас. наши чумаченьки! — просить ся Мотря, — будьте ласкаві!

— Еге-ж! — гукнув чумак, високий як дуб, стоячи перухомо, а руки простер, щоб переямати; у зубах люлька; — еге, не знаси, моя дівчино, звичай чумачьких! тай замовк.

А другі взяли жартувати з дівчатами. Я все за Мотрю ховаюсь. Коли вийшов чумак. хороший-прехороший, чорнявий, очи як у орляти. — вийшов проти мене, узявсь під боки, тай каже: — Дівоньки голубоньки! яка-ж стсе поміж вами дівчино, як зоря ясна сяє? Як би плавала вона в синьому морі рибкою, я-б її шовковим неводом поняв; колиб літала птаинкою, був би золотим просом припадив; а тепер мушу питати: яко-го се батька дочка?

— А дівчата усі разом: — Івана Самуся! Івана Самуся!

Тоді взяв він мене за руки: — Дівчино - чарівниченько! Чи звелиши мені сватів до тебе слати?

А мені аж у очах стемніло.

IV.

Пізно вернулись до дому. Чумаки пішли своєю дорогою.

Не спить ся мені; в голові шумить, як у млині, а серце так і промовляє мені любії чумакові річи.

З того часу непаче сьвіт мені завязаний. Одна думка, один жаль. . . Уже й мати почали примічати та клопотатись: — Доню моя, доню, що се тобі сталось? змаріла, моя дитино! — А батько хоч і щого не говорить, та все пильно на мене поглядає.

Вийду поміж дівчата, так мене і оступлять: — А чого така смутна? А що в тебе на думці? Отсе, як води в рот набрала! Може на тебе хто недобрим оком гля-

пув? Може тебе такий вітер обвів? Чого ти така, як за пелюба засватана? — Скажи нам усю правдошку. Домасю-серце!

А я все не говорю — бою ся, хоч часом щире слово, як не вилетить з уст.

— Бач, дураси ся нас! — було гнівають ся дівчата.

— Що-ж я вам маю казати, сестриці? Так чогось не здужаю, було одмовляюсь.

— Ну лши у хрещива, або в королі! — Сцеплють ся руками і мене вхоплять, тай понесуть ся регочучись, аж земля гуде.

— Е-е, дівчата! — каже Мотря. — Домасі і не в голові пані гулянки. Знаю я добре, яка туга прийшла їй до серця.

Дівчата так їй присіпалась: — Скажи, Мотре, панна сестроцько, галоцько!

— Полюбила панна Домаха чумаченька молодого перехожого.

— Так і ссть! се того чорнявого? високого? Се той, що чоботи ринають? О, тай хороний же вдав ся, та який жартовливий, говіркий! Золоті уста!

Мене наче жаром вешало. — Сорому не маєш, Мотре! — кажу їй.

— Отсе! я щирю правду говорю. Може ні? Ану забожись! Бач, і уста твої не розмикають ся. Слухай лишень, що я тобі скажу, а ви дайте мені дух звести. — чого насунулись усі разом? Сідайте-ж бо кружка, тай слухайте.

Ми повсідали, тай слухасмо; а в мене серце беть ся, як не вискочить.

— Я довідалась, звідки ті чумаки родом. . .

Я аж крикнула: — О? . . . а звідки родом. . .

— Вони усі із Мазовища.

— А відкіль сю вістку маєш?

— Зо дна моря! — (Ся Мотря була справді така, що їй зо дна моря дістане, що їй треба). — Той що

до Домахи горнув ся. Данило Дончук, а той, що мені найлучше сподобавсь, Кирило Савтир.

— Та який же він, той Кирило? — питає Олена Яковенкова. — оттой білявий, веселий?

Походив! Я й не питала про твого білявого. Се все Господь тобі судив, сестрице; а дурить нам не гоже. Мій Кирило — золото не чумак! Такі брови високі, чорні. Все люльку курив: хмурий, паче думас на Турка йти; а перухомий, як справді з золота викований! Озвав ся тільки раз: не займав дівчат нічого, да й на мене щось двічі поглянув, тай то ніби так, не хотівши, не вмисне. Аж мені лихо: всі жартують, всі сьміють ся, а він стоїть, тільки брови піднімас. Такого то я собі журавля сподобала! Да вже нічого робить: аби воно з Криму повернулось. . .

— Та що? — питаю.

— Будуть нас сватать, — каже, — і висватають, як нити дадуть! А нуте, дівчата, звеличаймо Домаху! — Той почала:

Сіяла зіронька, сіяла:

З ким ти, Домасю, стояла?

З тобою, Данилку, з тобою.

Під зеленою вербою;

З тобою, чумаче, Данильцем.

Під вишиваним рукавцем.

— Да скажи-ж, Мотре серденько, як се ти все те знаєш? Хто тобі казав?

— Послала я сороку білобоку, а вона мені принесла дві вісти під правим крильцем: одну про Данила, а другу про Кирила.

Да так сьмішками та жартами і одмовилась, а правди не сказала.

V.

Надходить осінь. Одробидись у полі; справили обжинки. По улицях почали свати походити, — тільки й чуєш, як дівчата хвалять ся:

— А я за свого Михайлика заручена! — А мене батько поблагословив за Павлуся!

Смутно мені та сумно мені, мов я в чорну хмару ввійшла: тільки й радості, як стрінусь із Мотрею, наговорюся. Як уже її просила: — Скажи мені, любочко чи правда тому, що ти говорила, чи то жарти твої? Хто тобі казав, що будуть сватати?

— А хіба я не казала, кого послала? — сороку білобоку. . . — тай почне реготатись. — От, серце, я тебе поражу хороною радою: чого не треба — не штайсь. Поміркуймо лиш, як то ми з тобою в чужу сторону віддамося ся? Коли-б, Господи, щасна! Попрійждасмо до своїх батьків, до матерок у гості. Що я приїду шишо та красно, а ти ще краще. — сивою паровицею (бо там усе сиві воли в Мазовиці), у памітках димових, із любім чоловіком. Нехай нашим ворогам тяжко!

Та було як почне вигадувати, я й заслухаюсь.

Якось порядкую в своїому садку, біжить мешьяна сестра: — Домасю! Домасю: свати йдуть! уже близенько!

Ох мені личечко! Побігла до хати, у сїнях сипиньлась. Чую — з батьком переговорюють ся, що “прійшли до вашої милости от пана Ігната”. Війшов батько двері одчиняти, я йому в ноги, кланяюсь та плачу: — Татоньку ріднеський, не тонїть своєї дитини!

— А який вражий снї тебе хоче тоштити! — каже батько. — Годі-ж бо, годі, не плач!

— Хіба ми будемо тебе силувати, доно? — каже мати. — чого плакати?

Я радесенька, так дякую їм: — Спасибі, мамо, що ви мене жалусте, що за пелюба не оддасте!

Батько, почаствувавши тих сватів, подякували за ласку. — А дитина наша, — змовив, — ще молоденька нехай ми ще самі її покохаємо, та навчимо на розум добрий.

— Отсе, доно, кажуть мати, як уже провели старостів, — се твій місяць, що за хмару зайшов! . .

VI.

Як збулась я сього лиха, пеначе й веселійше тропки стало; дожидаю Данила з Криму. . . як-то він вернеть ся, як-то побачу його! а здумаю, що може яка пригода йому в дорозі сталась, то й серце моє похолоне. Вийду собі, сяду де в садку, та як задумаюсь, то думка думку спережає; робити що — ніякої охоти нема. Так і маюєь цілий день.

Одного ранку так-то мені важко було, коли чую — кличуть мати:

— Домаєю! іди лини до хати: Господь хороших гостей наслав.

— Яких мамо? — питаю, а сама так і трушу ся.

— Од напа Корнійя Дончука: сватає за свого сина, Данила.

Боже-ж мій милий! Я й не памятаю, як мати ввели мене в хату, як поблагословили! Подавали рушники (я винесла що найкращий, вишневий) тай заручили нас.

Старі-ж радять ся з сватами, а Данило схилив ся до мене близенько: — Дівчино моя! — каже, — чи любши ти мене так, як я тебе, дуже?

Я мовчу. . . а так вже люблю мені його слухати! Що вечера було прийде до мене в садок, тай ніч мені з ним не змигнеть ся.

А мати кажуть: — От тобі, доню, і той місяць, що тобі на руки скотив ся!

VII.

І Мотря заручилась із Кирилом Савтиром. Одного дня ми й новічались.. Тоді вже призналась: — Посилала я, каже, — стару Бульбиху довідатись аж у Мазовише; то вона про все розпитала, і самого Кирила бачила і Данила, і ті вістки мені принесли.

По весілю питає мій батько Кирила: — Як се ти, Кирило, оженив ся? Як би не своїми очима бачив, зро-

ду не понав би віри, щоб такий бурлака та одружив ся!

— Одружив ся, наше Іване, — каже Кирило, — як бачите, Сподобав її, як пташку співочу. Нехай у мене в хаті щобече.

Свекор мій такий добрий, жалус мене, як батько; і свекруха жартівлива і ласкава; щасная моя доля вдала ся, дякувати Богу! Тільки на весні згадала я, як-то люди плачуть, як почав мій Данило в дорогу вирижатись. Такий то жаль мене обняв, як проводила його за село; стала, дивлюсь — тільки округ мене безкраї степи зеленіють. . .

Свекруха сама плаче, а мене розважає. — Так-то нам уже Господь дав, допо моя мила, — каже, — що хто скаже, той і плаче! От я звікувала в роскоші, заміж пішла по любови, сніи в мене як соколи... та за те-ж я й поплакала найгірчішими сльзми. І я вирижала перше свого чоловіка, а тепер із своєю дитиною розлука; та ще не знаю, чи діжду, чи побачу вже, бо я таки на світі покила; може Господь і до себе прийме. А ти молоденька, діждеш його; чого тобі журитись? Змарнієш на личку — тільки його ввечални!

і Мотря було прибіжить: — А що се ти, Домасю? Але-ж і я свого Кирила у Крим випровадила! Та якже змарніла, Мати Божа!... Коли твій чоловік розсудливий, він на тебе й не глине — така ти стала! А мій, то мене й приголубить і поцілує, бо я стріну його така, як мак повний. — Так було мене розважає.

На сльз я діждала осени. Та вже що годило вибігти за ворота, чи не ждуть вони? А в почі, то й очий не зведу; от снить ся мені, що скриплять ворота, або чоловіків голос чути, так я і спочлюсь, вибіжку — ні, нема нікого; глухо, і ворота за ланені.

О Петрі якось, прети неділі, снить ся мені сон: зійшов над нашою хатою місяць у повні, та червоний; а в місяці білий рівень трепочеть ся крильми, та так співає, аж по селі лунає.

— Се добрий сон тобі приснив ся, — каже свекруха, ось побачиш, коли нані Данило хутко не вер-

веть ся. Як дівчий місяць сниться, то жених: а як
молодий — чоловік приїде, або син народить ся. Тре-
ба визирати Данила. І це оглядимось, як притягуть.

Він таки справді другого дня в вечері й вернув
ся мій голуб сизий. От уже ми наговорились! Я й роз-
казувала май то мені сон снів ся: місяць у цюві.

— А мені, — каже він, пригортаючи мене, тільки
сниться зиронька!

СПИС БАЙОК.

	Стор.
Передмова до руських дїточек	3
1. П'ятий коник і мурзика	7
2. Крук і лис	8
3. Вовк і лис	8
4. Зеве і зьвірата	10
5. Ластівка і малі птачки	11
6. Віче щурів	13
7. Вовк і ягня	15
8. Лис і бузвон	16
9. Мертвені і пчолы	18
10. Дуб і тростина	19
11. Дїш і дві ласці	20
12. Хорунця і її товаришка	22
13. Лев і комар	22
14. Осел обючений губками і осел обючений солню	24
15. Лев і щур	25
16. Пчолы і голуб	27
17. Зяць і жаба	28
18. Когут і лис	30
19. Лев і осел на ловах	31
20. Мельник і його осел	32
21. Члени і жолудок	33
22. Про вовка, що удавав пастуха	35
23. Про жаби, що хотїли мати царя	35
24. Два стрільці і медвідь	40
25. Про коня, що забав нимети на олені	42
26. Пава і Гера	43
27. Дроворуб і Меркур	45
28. Жайворонок і його птенці	47
29. Феб і Борей	49
30. Окрадений скупар	50
31. Сон	51

СЬПІВАННИКИ

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ
і інших видавництв.

Наша Дума

Українсько-Руські народні пісні. Зібрав і для хору уложив
Фізіярет Колесса.

Наша Дума містить майже виключно українсько-руські народні пісні т. є. такі, що їх складає і співає сам народ. Се варазом перша збірка народних пісень в чотироголоснім хорівім укладі. Ціллю сього виданя — як зазначає композитор — є подати укр. співучим кружкам свіжпї а до того питомиї форм, щобі наші співаки через свою рідну пісню підносили народногґо духа і помогли зрозуміти та оцінити широким хасам нашого укр. громадянства велику вагу і красу народних пісень.

Наша Дума ділить ся на дві голосні часті: I. мішані хори, II. мужеські хори. Кожда часть обнимає 25 пісень на чотирі голоси. Щодля ці пісні сей збірки, споріднені з собою тонаціями лучать ся в малі групи так, що можна їх співати разом мов малі визанки пісень. Групи сі завначив композитор у змісті скобками.

Всім укр. драматичним а взагалі всім укр. співучим кружкам поручаємо сей збірник горячо. — Ціла..... \$1.50.

Найкрасші народні дівочі пісні.....	25 ц
Збірник народних пісень і дум.....	30 ц
Пісні про Канаду і Австрію.....	40 ц
Коломийни, Думин, Шумин.....	15 ц
Збірник найкрасших українських пісень.....	25 ц
Новий збірник народних пісень, дум, думок, коломийок і пісень весільних.....	25 ц
Січовий Співаник. — Піна.....	25ц
Український співаник, 176 сторін.....	40 ц
Робітничі пісні, (всі старокраєві).....	25 ц
Пісні Ренрутські до маршу на ногу і пісні жартобліві....	20 ц

КВАРТЕТИ

Українських Народних Пісень на мішаний хор. — Зібрав і обробив О. В. Стех, ч. св. В В се в одипоке українське видано. . 50ц

RUSKA KNYHARNIA

848—854 Main St.

Winnipeg